

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО РЕАБІЛОЛОГА

У статті розглядається основний зміст понять "компетенція", "компетентність", "здоров'язбережувальна компетентність", які активно досліджуються в сучасній науці. Досліджено визначення "здоров'язбережувальної компетентності" майбутнього реабілолога, проведено аналіз співвідношень понять "компетентність" та "компетенція", які з різних точок зору або ототожнюються, або визначаються підпорядкованими. Визначено компетенції як еталон досвіду дій, знань, умінь, навичок, творчості, емоційно-ціннісної діяльності, а компетентність як рівень досягнення вказаних компетенцій.

Ключові слова: компетентність, компетенція, здоров'язбережувальна компетентність, освіта, знання.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Новий етап у розвитку системи національної освіти пов'язаний із упровадженням компетентнісно зорієнтованого підходу до формування змісту та організації навчального процесу, з формуванням компетентності майбутнього реабілолога в педагогічному процесі як мети і результату навчання. Сучасна молода людина об'єктивно змушена бути більш мобільною, інформованою, здатною самостійно оволодівати новими знаннями, критично і творчо мислити.

Нині у відповідності із соціальними вимогами змінюються підходи до результату професійної підготовки спеціалістів. Однією з пріоритетних тенденцій удосконалення професійної освіти стає компетентнісна орієнтація, тобто орієнтація на набуття майбутніми спеціалістами певного рівня професійної компетентності вже у процесі навчання.

Тому постала необхідність пошуку нових моделей підготовки компетентних спеціалістів, готових працювати в умовах оновленої освітньої системи, та механізмів й шляхів їх реалізації.

Формування професійної компетентності майбутнього реабілолога ми розглядаємо як процес оволодіння стійкими, інтегрованими, системними знаннями з педагогіки, психології, реабілітації, методики її викладання та умінь застосовувати їх в нових ситуаціях, властивостями особистості, здатності досягати значних результатів в професійній діяльності.

Сучасна державна політика в галузі вищої педагогічної освіти спрямована на реалізацію основних положень компетентнісного підходу до підготовки фахівців. Вимогою сучасності є не лише володіння знаннями й певним набором знань і навичок, а ще й усвідомлення життєвих цінностей, життєвої мети, що разом складає компетентність людини. Проблема якості підготовки майбутніх фізичних реабілологів, здатних ефективно вирішувати питання здоров'язбереження та здоров'ятворення свого та своїх майбутніх пацієнтів, актуалізує питання формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи компетентнісного підходу в освіті розглядають І. Агапов, В. Болотов, Л. Ващенко, А. Вербицький, І. Єрмаков, І. Конельська, О. Локшина, О. Савченко, П. Хоменко, С. Шишов та ін.

Проблемами формування компетентного фахівця знаходять своє відображення у таких українських науковців, як Н. Бібік, О.Овчарук, Л.Паращенко, С.Раков, а також російських: В.Альдофа, Є.Бондаревської, В.Введенського, І.Зимньої, Н.Кузьміної, А.Маркової, А.Хуторского.

Валеологічна компетентність розглядається в низці сучасних досліджень (Н.И. Бирюков, 2000; С.Ю. Лебедченко, 2000; О.А. Ахвердова, О.Л. Трещева, И.В. Павлова, 2001; В.А. Магин, 2002). Проблеми формування валеологічної компетентності студентської молоді просвічені праці вітчизняних вчених (О. Жорнова, Л. Карпова, І Коцан, В Нестеренко).

Зокрема, фундаментальну основу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності заклали дослідження, здійснені у контексті професійної підготовки фахівців з позицій філософії освіти (В. П. Андрущенко, Г. О. Балл, В. Г. Кремень, В. І. Луговий, В. О. Огнев'юк та інші), неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, С. О. Сисоева та інші), удосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах (А. М. Алексюк, В. Є. Білогур, Я. Я. Болюбаш, А. О. Вербицький, В. А. Козаков та інші), професійної підготовки майбутніх фахівців (Ю. Д. Бойчук, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтух, В. І. Наумчук, В. В. Ягупов та інші), професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту (М. В. Дутчак, Р. П. Карпюк, Р. В. Клопов, А. П. Конох, О. С. Куц, Є. Н. Приступа, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Б. М. Шиян, Ю. М. Шкрєбтій).

Вивчення психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень, аналіз матеріалів конференцій, досвіду підготовки кваліфікованих фахівців з фізичної реабілітації дозволили виявити таке: перед вищими навчальними закладами України постало важливе завдання – виховати і підготувати майбутніх реабілітологів, які могли б активно включитися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства [6].

Віднесення проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-фізреабітологів до пріоритетних завдань громадського й соціального розвитку зумовлює актуальність її теоретичної та практичної педагогічної розробки, необхідність розгортання відповідних наукових досліджень і вироблення методичних і організаційних підходів до формування та збереження здоров'я.

Формулювання мети роботи. Дослідження соціально-педагогічних передумов створення поняття здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх фізреабітологів, здійснити цілісний науковий аналіз проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності як складової їх професійної підготовки; розробити й обґрунтувати теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальними категоріями компетентнісного підходу в освіті є поняття компетенції та компетентності, які в педагогічній науці досить плідно розробляються і різнобічно розглядаються [5].

Визначення компетентності як набутої в процесі навчання інтегрованої здатності студента, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей та ставлення, що можуть реалізуватися на практиці, тобто вміння мобілізувати знання та досвід для рішення конкретних проблем, що дозволяє розглядати її в якості інтегрального інструменту оцінки якості освіти. При цьому під компетентністю ми розуміємо рівень оволодіння відповідною компетенцією, який включає особистісне відношення до неї і до предмету діяльності [2].

Система професійної підготовки майбутнього реабітолога містить процес засвоєння знань і умінь, якими йому необхідно оволодіти та застосовувати у подальшій практичній діяльності. Зростаючі вимоги до підготовки фахівців вимагають постійного оновлення навчально-виховного процесу.

Компетентність у перекладі з латинської (*competentia*) означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність працівника – це ступінь його кваліфікації, яка дозволяє успішно вирішувати задачі, що стоять перед ним. Одним із актуальних завдань сьогоденної освіти є підвищення її якості, відповідно і мета освіти почала співвідноситись з формуванням ключових (основних, головних) компетентностей, які вона має засвоїти [8].

Сьогодні стати компетентним у будь-якій галузі надзвичайно складно, адже це вимагає великих зусиль [4]. Крім того, тому, хто хоче бути компетентним, потрібно бути здоровим, зокрема, як зазначає Т. В. Куценко, мати не лише соціальне та моральне здоров'я, а й збалансований комплекс, що включає фізичну, психічну, соціальну та духовну складові здоров'я.

Серед складових ключових компетентностей, що стосуються проблеми збереження й зміцнення здоров'я фахівця, науковці виділяють: компетентність здоров'язбереження (І. Зимня, В. Сергієнко); здатність протистояти професійним деформаціям як складову особистісної компетенції; здатність до індивідуального самозбереження, невіддатливості професійному старінню як складову індивідуальної компетенції (А.Маркова); здатність до збереження й зміцнення професійного здоров'я (Л.Мітіна); професійну витривалість як складову соціальної компетентності (В.Байденко) тощо.

Здоров'язбережувальна компетентність розглядається як основа буття людини, де основним є усвідомлення важливості здоров'я, здорового способу життя для всієї життєдіяльності особистості [1]. Компетентність здоров'язбереження фізреабітолога – це характеристики, особливості, які спрямовані на збереження фізичного, психічного, соціального, духовного здоров'я – власного та оточуючих.

І.А. Анохіна розглядає здоров'язбережувальну компетентність як готовність самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням і збереженням здоров'я. На думку Н.В. Тамарської та співавторів, суть поняття "здоров'язбережувальна компетентність" проявляється в проведенні профілактичних заходів і застосування здоров'язбережувальних технологій людьми, які знають закономірності процесу здоров'язбереження [3].

Д.Є. Воронін стверджує, що здоров'язбережувальна компетентність передбачає не тільки медико-валеологічну інформативність, але й застосування набутих знань на практиці, володіння методиками зміцнення здоров'я й запобігання захворюванням [7]. Формування у студентів спрямованості мислення на збереження і зміцнення здоров'я – невідемний компонент здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Компетентність майбутнього фізреабітолога – це виявлені ним на практиці прагнення й здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості тощо) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній та соціальній сфері, усвідомлюючи соціальну значущість і особистісну відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення.

Необхідність професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, готових до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, визначена пріоритетними напрямками їх роботи, до яких належить діяльність з відновлення здоров'я, загального оздоровлення та покращення якості життя людини за допомогою засобів фізичної реабілітації і оздоровчих чинників природи. Підготовка майбутніх фахівців з

фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення та збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення. Здоров'язбережувальна діяльність розглядається як специфічна форма людської активності, яка спрямована на формування здорового способу життя і забезпечує повне біосоціальне функціонування індивіда, його фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів і мінливості зовнішнього середовища.

Проблема підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності складна і багатогранна, тому проведене дослідження не вичерпує всі аспекти досліджуваної проблеми. Це дозволяє окреслити **перспективи подальших досліджень**, які охоплюють змістові характеристики та технологічні особливості підготовки фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності на етапі післядипломної освіти та їх професійне самовдосконалення впродовж життя з метою забезпечення високого адаптаційного потенціалу фахівця на ринку праці.

Використані джерела

1. Безкоровайна Л. В. До поняття про компетенцію майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту / Л. В. Безкоровайна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 8. – С. 7–10.
2. Бойченко Т.Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України / Т.Є. Бойченко // Основи здоров'я і фізична культура. – 2008. – № 11. – С. 6-7.
3. Бойчук Ю.Д. Компетентнісний підхід до формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя / Ю.Д. Бойчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х.: ХДАДМ (ХХП), 2009. – № 7. – С. 26-30.
4. Воронін Д. Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті / Д. Є. Воронін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 2. – С. 25–28.
5. Дутчак М. В. Визначення компетентностей бакалавра зі здоров'я людини / М. В. Дутчак // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2011. – № 2. – С. 172–176.
6. Мухін В.М. Фізична реабілітація / В.М. Мухін. – К. : Видавництво НУФВСУ "Олімпійська література", 2005. – 472 с.
7. Первугинский В. Г. Современные подходы к развитию профессиональной компетентности студентов : монография / В. Г. Первугинский. – Спб., 2002.
8. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 12. – С. 65-69.

Brizhata I., Buivalo V.

HEALTH ASERIOUSLY COMPETENCE OF A FUTURE TEACHER

The article considers the main content of the concepts of "competence", "competence", "the health aseriously competence", which have been actively studied in modern science. The analysis of the views of leading domestic and foreign scientists. The article considers different approaches to the interpretation of the concept of "competence" as the ability to apply knowledge and skills; ability to skillfully operate; the ability to successfully meet individual and social needs and others. Investigated the definition of "professional competence" of future teachers, the analysis of the correlation of the concepts "competence" and "competency", which from different points of view or identified, or defined by the subordinates. Defined competence as a benchmark of experience, knowledge, skills, creativity, emotional and value of activity and competence as the level of achievement of these competencies.

Key words: *competence, competence, health aseriously competence, education, knowledge.*

Стаття надійшла до редакції 15.09.2014